

Lautamies, joka on kalenterivuoden aikana ollut mukana istunnossa 20 päivänä, ei sinä kalenterivuonna saa enää osallistua istuntoon, ellei ole kysymys saman asian käsittelyn jatkamisesta.

Lausuntojen perusteella ministeriö on lautamieslain 3 §:n nojalla muuttanut 10.12.2012 tekemänsä päätöksen käräjäoikeuksien lautamiesten lukumäärästä kunkin käräjäoikeuden ja siihen kuuluvien kuntien osalta sellaiseksi, kuin se ilmenee tämän kirjeen liitteenä olevasta päätöksestä. Päätöstä on sovellettava valittaessa 9.4.2017, muualla kuin Ahvenanmaan maakunnassa, toimitettujen kunnallisvaalien jälkeen uusia lautamiehiä. Nykyisten lautamiesten toimikausi päättyy, kun uudet lautamiehet on valittu ja päätös on tullut lainvoimaiseksi.

Lautamiesten lukumäärää on tarkistettu pääosin käräjäoikeuksissa käsiteltävien asiamäärien kehittymisen ja niiden edellyttämän lautamiestarpeen perusteella. Lautamieskokoonpanossa käsiteltävien asioiden määrään on vaikuttanut edelleenkin oleellisesti käräjäoikeuksien ratkaisukokoonpanojen muutos, joka tuli voimaan 1.1.2009.

Uudistuksen myötä lautamiesten osallistuminen käräjäoikeuksien istuntoihin on vähentynyt. Siten lautamiehiä on valittava yhteensä 1477 (määrä sisältää Ahvenanmaan käräjäoikeuden lautamiehet yhteensä 40). Vuonna 2012 lautamiehiä valittiin vastaavasti 1.737. Päätöksessä on otettu huomioon myös 1.1.2017 tapahtuneet kuntaliitokset.

Lautamieslain 4 §:n mukaan kunnanvaltuusto valitsee lautamiehet kunnanvaltuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi. Nykyisten lautamiesten toimikausi päättyy, kun kunnanvaltuustot ovat valinneet uudet lautamiehet ja valinnat ovat tulleet lainvoimaisiksi.

Lautamiesten asemaan liittyviä kannanottoja

Ministeriö kiinnittää valtuustoryhmien ja lautamiesehdokkaiden huomiota eräisiin kannanottoihin ja seikkoihin, jotka ovat aika ajoin nousseet esiin lautamiesjärjestelmän toimivuutta ja uskottavuutta arvioitaessa.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on käsitellessään valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomusta oikeudenkanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1994 käsitellyt myös lautamiesjärjestelmää. Perustuslakivaliokunta on 5.6.1996 antamassaan mietinnössä (PeVM 3/96) ottanut kantaa useisiin lautamiesjärjestelmää koskeviin seikkoihin, mitkä kannanotot ovat edelleenkin ajankohtaisia ja syytä saattaa valtuustojen ja valtuustoryhmien sekä lautamiesehdokkaiden tietoon.

Perustuslakivaliokunta toteaa muun muassa seuraavaa: ”Lautamiesten valinnassa tulee korostaa lautamiehen tuomarintehtävää. Lautamies ei ole poliittisella valtakirjalla toimiva kunnallinen luottamushenkilö, vaan hänen tulee olla riippumaton. Valtuustoryhmillä on tämän suhteen erityinen vastuu. Sama koske sitä, että lautamieheksi valittavat ovat valmiita toimimaan tehtävässään koko kauden. Ottaen huomioon lautamiehen tehtävän ja aseman tuomioistuimen jäsenenä puolueiden ei pidä vaatia lautamieheksi valittavilta sitoumuksia ns. puolueveron maksamisesta istuntopalkkiostaan.”.

Todettakoon, että myös valtioneuvoston oikeuskansleri ja oikeusministerit ovat useaan kertaan todenneet lautamiehiltä vaadittavien sitoumusten ja puolueveron vaarantavan tuomioistuinten riippumattomuutta. Aika ajoin ministeriön tietoon on tullut, että eräät piirijärjestöt tai paikallisosastot ovat vaatineet lautamiehiltä tai lautamiesehdokkailta suostumuksia puolueveron maksamisesta. Tätä ei voida pitää hyväksyttävänä. Ministeriö toteaa edellä mainittuihin kannanottoihin perustuen, että lautamiesehdokkailta ei saa vaatia sitoumuksia puolueveron maksamisesta.

Lautamiestehtävän luonne

Lautamiehen tehtävää ei voida pitää kunnallisena luottamustehtävänä vaikka valtuusto valitsee lautamiehet. Perustuslain mukaan tuomiovaltaa käyttävät itsenäiset ja riippumattomat tuomioistuimet.

Lautamiehet, joilla on yksilöllinen äänioikeus, ovat tuomioistuimen jäseniä ja toimivat tuomarin vastuulla. Näin ollen tehtävä on pikemminkin valtiollinen luottamustehtävä, jonka hoitamisesta maksettavat kustannukset (istuntopalkkio, ansionmenetykskorvaus ja matkakustannukset) suoritetaan valtion varoista.

Lautamiehen tehtävä eroaa kunnallisista lautakunnan jäsenyyksistä ja eräistä muista kunnallisista luottamustehtävistä siinäkin suhteessa, että tuomioistuimen istunnot alkavat yleensä aamulla kello 9.00 ja istuntoja jatketaan niin pitkään, että kaikki istuntopäivälle haastetut jutut saadaan käsitellyksi. Lautamiehen tehtävä edellyttää siis varautumista koko päivän kestäväan istuntoon. Erityisesti laajoissa rikosasioissa lautamiesten tulee varautua olemaan läsnä useampana päivänä peräkkäin. Lautamiesten istuntovuoroista sopiminen edellyttää tällaisissa tapauksissa käräjäoikeuden ja lautamiesten keskinäistä yhteydenpitoa riittävän ajoissa, jotta lautamiehet voisivat varautua istuntoihin.

Esteellisyyskysymyksistä

Tuomioistuinten jäsenten esteellisyyskysymyksiin kiinnitetään nykyään huomattavan paljon huomiota. Esteellisyyttä koskevat säännökset on uudistettu syyskuussa 2001 voimaan tulleella lailla. Mainittu lain muutos ja Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimen kannanotot ovat merkinneet sitä, että esteellisten piiri on laajentunut. Vakiintunut periaate on, että tuomioistuimen on paitsi oltava puolueeton myös näytettävä puolueettomalta.

Käytännön kokemukset ovat osoittaneet, että esteellisyyskysymykset ovat usein ajankohtaisia erityisesti silloin, kun lautamiehinä on esimerkiksi kunnanhallituksen tai kuntayhtymän hallituksen jäseniä. Ministeriön näkemyksen mukaan merkittävässä asemassa olevien kunnallisten luottamushenkilöiden tai kansanedustajien valitsemiseen lautamieheksi tulisi suhtautua pidättyväisesti.

Lautamiesten valintaan liittyviä kysymyksiä

Lautamiesten valinnan osalta ministeriö kiinnittää huomiota lain käräjäoikeuksien lautamiehistä 2 §:än kokonaisuudessaan. Sen ensimmäinen momentti kuuluu seuraavasti: ”Lautamiehen tulee olla käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvassa kunnassa asuva Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa, jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu ja jota on pidettävä sopivana toimimaan lautamiehenä.”.

Siten lautamieheksi ei voida valita henkilöä, jota ei ole pidettävä sopivana tehtävään. Sopivaisuuden arviointi saattaa olla hankalaa, mutta säännöksellä on ajateltu suljettavan lautamiestehtävän ulkopuolelle henkilöt, joilla on esimerkiksi rikosrekisterimerkintöjä tai jotka ovat syyllistyneet toistuvasti vähäisempiin rikoksiin. Sopivaisuuden arviointi edellyttää yleensä ehdokkaan kokonaisvaltaista arviointia, jonka lopputuloksena tulisi olla johtopäätös siitä, että asianomaisen henkilön valinnalla ei horjuteta tuomioistuinta kohtaan tunnettua luottamusta. Valtuustoryhmällä tai valtuustoilla ei kuitenkaan yleensä ole mahdollisuutta selvittää tällaisia tietoja ja sen vuoksi lautamiesehdokkaiden tietoon tulisi saattaa edellä mainittu kelpoisuusvaatimus. Näin erityisesti sen vuoksi, että käräjäoikeudet yleensä selvittävät lautamiehiksi valittujen rikosrekisteritiedot.

Lautamieslain 2 §:n mukaan lautamiehen tulee olla käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvassa kunnassa asuva Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa, jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu ja jota on pidettävä sopivana toimimaan lautamiehenä.

Lautamieheksi ei saa valita henkilöä, joka on alle 25-vuotias tai joka on täyttänyt 65 vuotta. Lautamiehenä ei saa olla henkilö, jolla on virka yleisessä tuomioistuimessa tai Rikosseuraamuslaitoksessa taikka joka virassaan suorittaa ulosottotehtäviä, rikosten esitutkintaa taikka tulli- tai poliisivalvontaa, eikä myöskään syyttäjä, asianajaja taikka muu ammatikseen asianajoa harjoittava henkilö.

Lautamieslain 4 §:n 3 momentin mukaan kunnasta valittavien lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestön ikä-, elinkeino-, sukupuoli- ja kielijakaumaa. Lautamiesjärjestelmän uskottavuutta ja kansalaisten luottamusta järjestelmään saattaisi lisätä mikäli lautamiesten joukossa olisi myös eri etnisiä ryhmiä edustavia henkilöitä.

Lautamiehille ei ole asetettu erityisiä kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia, toisin kuin tuomareille. Valtuustojen tehtävänä on huolehtia siitä, että lautamiehiksi valittavilla henkilöillä on tehtävän suorittamiseksi vaadittava riittävä kielitaito ja käräjäoikeuden tehtävänä on huolehtia lautamiesten istuntokokoonpanosta. Käytännössä kielitaitovaatimukset korostuvat sellaisissa käräjäoikeuksissa, jotka ovat kaksikielisiä.

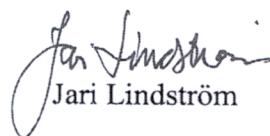
Ministeriön näkemyksen mukaan valittavien lautamiesten kielitaitoon tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota.

Lain käräjäoikeuden lautamiehistä 1 §:n 2 momentin mukaan lautamiehen vaaliin sovelletaan kuntalain säännöksiä. Kuntalain (410/2015) 79 §:n mukaan luottamushenkilö pysyy toimessaan sen ajan, joksi hänet on valittu ja senkin jälkeen siihen saakka, kunnes toimeen on valittu toinen. Tämän vuoksi ministeriö kiinnittää huomiota siihen, että käräjäoikeuksien ja kunnanhallitusten tulisi pyrkiä sopimaan ajankohta, josta lukien uudet lautamiehet aloittavat toimintansa ja nykyisten toimikausi päättyy. Tämä on tärkeätä käräjäoikeuksien istuntokokoonpanojen määräämiseksi ja myös sen vuoksi, että uusien lautamiesten yhteystietojen toimittaminen käräjäoikeudelle ja muut käytännön järjestelyt saattavat ainakin suurimmissa käräjäoikeuksissa vaatia jonkin verran aikaa. Mikäli käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu useampia kuntia tulisi kaikkien tuomiopiiriin kuuluvien kuntien pyrkiä valitsemaan lautamiehensä likimain samanaikaisesti.

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Lain käräjäoikeuden lautamiehistä 5 §:n mukaan lautamiehen on ennen tehtävään ryhtymistä sekä tehtävän kestäessä annettava käräjäoikeudelle tuomioistuinlain (2016/673) 11 luvun 12 §:ssä tarkoitettu sidonnaisuusilmoitus käräjäoikeudesta saatavalla lomakkeella. Tuomioistuimen tulee tehdä asianmukaiset merkinnät kustakin lautamiehestä sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin.

Oikeus- ja työministeri

Jari Lindström

Hallitussihteeri

Mika Rislä

TIEDOKSI: Suomen Kuntaliitto – Finlands Kommunförbund
Suomen Maallikkotuomarit ry. - Finlands Lekmannadomare rf.
Rekisteröidyt puolueet

LIITE: Lautamiesten lukumäärät

OIKEUSMINISTERIÖN PÄÄTÖS
28.4.2017 (14/31/2016)
JUSTITIEMINISTERIETS BESLUT
28.4.2017 (14/31/2016)

LAUTAMIESTEN LUKUMÄÄRÄ 2017
ANTALET NÄMNDEMÄN 2017

Käräjäoikeus - Tingsrätt	Kunta Kommun	Kunnasta valittavien lautamiesten määrä
	Yhteensä	1477
Turun hovioikeuspiiri - Åbo hovrätts domkrets		291
Kanta-Hämeen käräjäoikeus - Egentliga Tavastlands tingsrätt		24
	Forssa	3
	Hattula	2
	Humppila	2
	Hämeenlinna Tavastehus	8
	Janakkala	3
	Jokioinen Jockis	2
	Tammela	2
	Ypäjä	2
Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus - Västra Nylands tingsrätt		54
	Hanko Hangö	4
	Inkoo Ingå	2
	Karkkila Högfors	2
	Kirkkonummi Kyrkslätt	13
	Lohja Lojo	14
	Raasepori Raseborg	10
	Siuntio Sjundeå	2
	Vihti Vichtis	7
Pirkanmaan käräjäoikeus - Birkalands tingsrätt		73
	Akaa	3
	Hämeenkyrö Tavastkyro	1
	Ikaalinen Ikaalis	2
	Juupajoki	1
	Kangasala	4
	Kihniö	1
	Lempäälä	3
	Mänttä-	1
	Vilppula	
	Nokia	3
	Orivesi	3
	Parkano	1
	Pirkkala Birkala	2
	Punkalaidun	1

Pälkäne		1
Ruovesi		1
Sastamala		5
Tampere	Tammerfors	29
Urjala		1
Valkeakoski		4
Vesilahti		1
Virrat	Virtdois	1
Ylöjärvi		4
Varsinais-Suomen käräjäoikeus - Egentliga Finlands tingsrätt		100
Aura		2
Kaarina	S:t Karins	5
Koski Tl		2
Kustavi	Gustavs	2
Kemiönsaari	Kimitoön	3
Laitila		2
Lieto	Lundo	3
Loimaa		3
Parainen	Pargas	4
Marttila		2
Masku		2
Mynämäki		2
Naantali	Nådendal	3
Nousiainen	Nousis	2
Oripää		2
Paimio	Pemar	2
Pyhäranta		2
Pöytyä		2
Raisio	Reso	4
Rusko		2
Salo		8
Sauvo	Sagu	2
Somero		2
Taivassalo	Tövsala	2
Turku	Åbo	30
Uusikaupunki	Nystad	3
Vehmaa		2
Ahvenanmaan käräjäoikeus - Ålands tingsrätt		40
Brändö	Brändö	2
Eckerö	Eckerö	2
Finström	Finström	2
Föglö	Föglö	2
Geta	Geta	2
Hammarland	Hammarland	2
Jomala	Jomala	3
Kumlinge	Kumlinge	2
Kökar	Kökar	2
Lemland	Lemland	2
Lumparland	Lumparland	2
Maarianhamina	Mariehamn	9

Saltvik	Saltvik	2
Sottunga	Sottunga	2
Sund	Sund	2
Vårdö	Vårdö	2
Vaasan hovioikeuspiiri - Vasa hovrätts domkrets		233
Keski-Suomen käräjäoikeus - Mellersta Finlands tingsrätt		60
Hankasalmi		1
Joutsa		1
Jyväskylä		27
Jämsä		4
Kannonkoski		1
Karstula		1
Keuruu		2
Kinnula		1
Kivijärvi		1
Konnevesi		1
Kuhmoinen		1
Kyyjärvi		1
Laukaa		3
Luhanka		1
Multia		1
Muurame		2
Petäjävesi		1
Pihtipudas		1
Saarijärvi		2
Toivakka		1
Urainen		1
Viitasaari		1
Äänekoski		4
Keski-Pohjanmaan käräjäoikeus - Mellersta Österbottens tingsrätt		19
Halsua		1
Kannus		2
Kaustinen	Kaustby	2
Kokkola	Karleby	10
Lestijärvi		1
Perho		1
Toholampi		1
Veteli	Vetil	1
Satakunnan käräjäoikeus - Satakunta tingsrätt		50
Eura		3
Eurajoki	Euraåminne	3
Harjavalta		2
Honkajoki		1
Huittinen		3
Jämijärvi		1
Kankaanpää		3
Karvia		1
Kokemäki	Kumo	2
Merikarvia	Sastmola	1
Nakkila		2

Pomarkku	Påmark	1
Pori	Björneborg	15
Rauma	Raumo	6
Siikainen		1
Säkylä		2
Uvila	Ulvby	3
Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus - Södra Österbottens tingsrätt		51
Alajärvi		2
Alavus		3
Evijärvi		1
Ilmajoki		3
Isojoki	Storå	1
Karijoki	Bötom	1
Kauhajoki		4
Kauhava		4
Kuortane		1
Kurikka		6
Lappajärvi		1
Lapua	Lappo	4
Seinäjoki		14
Soini		1
Teuva	Östermark	2
Vimpeli		1
Ähtäri	Etseri	2
Pohjanmaan käräjäoikeus - Österbottens tingsrätt		53
Isokyrö	Storkyro	2
Kaskinen	Kaskö	2
Korsnäs	Korsnäs	2
Kristiinan- kaupunki	Kristinestad	2
Kruunupyö	Kronoby	2
Laihia	Laihela	2
Luoto	Larsmo	2
Maalahti	Malax	2
Mustasaari	Korsholm	4
Närpiö	Närpes	2
Pietarsaari	Jakobstad	5
Pedersöre	Pedersöre	2
Uusikaarlepyy	Nykarleby	2
Vaasa	Vasa	20
Vöyri	Vörå	2
Itä-Suomen hovioikeuspiiri - Ostra-Finlands hovrätts domkrets		284
Pohjois-Karjalan käräjäoikeus - Norra Karelen tingsrätt		42
Ilomantsi	Ilomants	2
Joensuu		15
Juuka		2
Kitee		4
Kontiolahti		2
Outokumpu		2
Lieksa		2

Liperi	2
Nurmes	3
Polvijärvi	2
Rääkkylä	2
Tohmajärvi	2
Valtimo	2
Pohjois-Savon käräjäoikeus - Norra Savolax tingsrätt	91
Iisalmi Idensalmi	8
Kaavi	2
Keitele	2
Kiuruvesi	3
Kuopio	37
Lapinlahti	3
Leppävirta	3
Pielavesi	2
Rautalampi	2
Rautavaara	2
Siilinjärvi	7
Sonkajärvi	2
Suonenjoki	3
Tervo	2
Tuusniemi	2
Varkaus	7
Vesanto	2
Vieremä	2
Etelä-Savon käräjäoikeus - Södra Savolax tingsrätt	62
Enonkoski	2
Heinävesi	2
Hirvensalmi	2
Joroinen Jorois	2
Juva	3
Kangasniemi	2
Mikkeli S:t Michel	16
Mäntyharju	3
Pertunmaa	2
Pieksämäki	8
Puumala	2
Rantasalmi	2
Savonlinna Nyslott	14
Sulkava	2
Etelä-Karjalan käräjäoikeus - Södra Karelen tingsrätt	19
Imatra	4
Lappeenranta Villmanstrand	8
Lemi	1
Luumäki	1
Parikkala	1
Rautjärvi	1
Ruokolahti	1
Savitaipale	1
Taipalsaari	1
Kymenlaakson käräjäoikeus - Kymmenedalens tingsrätt	37

	Hamina Fredrikshamn	4
	Iitti	2
	Kotka	11
	Kouvola	16
	Miehikkälä	2
	Virolahti	2
Päijät-Hämeen käräjäoikeus - Päijänne-Tavastlands tingsrätt		33
	Asikkala	2
	Hartola	2
	Hollola	3
	Heinola	3
	Kärkölä	2
	Lahti Lahtis	15
	Orimattila	2
	Padasjoki	2
	Sysmä	2
Helsingin hovioikeuspiiri - Helsingfors hovrätts domkrets		460
Espeen käräjäoikeus - Esbo tingsrätt		50
	Esbo Esbo	48
	Kauniainen Grankulla	2
Helsingin käräjäoikeus - Helsingfors tingsrätt		270
	Helsinki Helsingfors	270
Hyvinkään käräjäoikeus - Hyvinge tingsrätt		19
	Hausjärvi	1
	Hyvinkää Hyvinge	7
	Loppi	1
	Nurmijärvi	6
	Riihimäki	4
Itä-Uudenmaan käräjäoikeus - Östra Nylands tingsrätt		33
	Askola	2
	Lapinjärvi Lappträsk	2
	Loviisa Lovisa	7
	Myrskylä Mörskom	2
	Pukkila	2
	Pyhtää Pyttis	2
	Porvoo Borgå	11
	Sipoo Sibbo	5
Tuusulan käräjäoikeus - Tusby tingsrätt		28
	Järvenpää Träskända	8
	Kerava Kervo	7
	Mäntsälä	4
	Pornainen Borgnäs	1
	Tuusula Tusby	8
Vantaan käräjäoikeus - Vanda tingsrätt		60
	Vantaa Vanda	60
		209
Rovaniemen hovioikeuspiiri - Rovaniemi hovrätts domkrets		
Lapin käräjäoikeus - Lapplands tingsrätt		54

Enontekiö	Enontekis	3
Inari	Enare	4
Kittilä		4
Kemijärvi		4
Muonio		2
Pelkosen- niemi		2
Posio		2
Ranua		2
Rovaniemi		18
Salla		2
Savukoski		2
Sodankylä		6
Utsjoki		3
Oulun käräjäoikeus - Uleåborgs tingsrätt		74
Hailuoto	Karlö	2
Ii		2
Kempele		4
Kuusamo		5
Liminka	Limingo	2
Lumijoki		2
Muhos		2
Oulu	Uleåborg	45
Pudasjärvi		2
Vaala		2
Taivalkoski		2
Tyrnävä		2
Utajärvi		2
Ylivieska-Raahen käräjäoikeus - Ylivieska-Brahestad tingsrätt		30
Alavieska		1
Haapajärvi		2
Haapavesi		2
Kalajoki		3
Kärsämäki		1
Merijärvi		1
Nivala		2
Oulainen	Oulais	2
Pyhäjoki		1
Pyhäjärvi		1
Pyhäntä		1
Raahe	Brahestad	6
Reisjärvi		1
Sievi		1
Siikajoki		1
Siikalatva		1
Ylivieska		3
Kemi-Tornion käräjäoikeus - Kemi-Torneå tingsrätt		29
Kemi		8
Keminmaa		3
Kolari		2

Simo	2
Tervola	2
Tornio Torneå	8
Pello	2
Ylitornio Övertorneå	2
Kainuun käräjäoikeus - Kajanalands tingsrätt	
Hyrynsalmi	2
Kajaani Kajana	6
Kuhmo	3
Paltamo	2
Puolanka	2
Ristijärvi	2
Sotkamo	2
Suomussalmi	3